

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

ДОЧИНЕЦЬ ХРИСТИНА МИХАЙЛІВНА

УДК 070 (477.87) – 028.6:004.774.6

**Екологічні проблеми в медіапросторі Закарпаття (на прикладі газет
«Карпатський об'єктив», «РІО» та електронних видань «VAROSH»,
«ZANOLOVOK»).**

Спеціальність 061– «Журналістика»

Автореферат
наукової роботи на здобуття кваліфікації магістра

Підписано до друку 23.12.2019. Формат 60X90/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 0,7.
Тираж 4 прим. Зам. №49.

МПП «Гранжа»
Свідоцтво про державну реєстрацію видавців,
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія 3т №22 від 1 вересня 2005 року.
88000, м.Ужгород, вул. Орлина, 1.
т./факс (0312) 61-51-81

Ужгород – 2019

Робота виконана на кафедрі журналістики Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»

Керівник роботи: кандидат філологічних наук
Гецько Ганна Іванівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»,
доцент кафедри журналістики.

Рецензент роботи: кандидат наук із соціал. комун., доцент
Соломін Євген Олександрович,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»,
доцент кафедри журналістики.

Захист відбудеться 23 грудня 2019 р. о 9 годині на засіданні Державної екзаменаційної комісії філологічного факультету у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська 14, філологічний факультет, ауд. 406.

Науковий керівник:

Гецько Г.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У сучасному світі екологія є невід'ємною частиною якості життя. Стан здоров'я та благополуччя людини зокрема, і життя суспільства в цілому безпосередньо пов'язане з навколишнім середовищем та екологічними аспектами діяльності як окремих індивідів, так і підприємств малого, середнього та великого бізнесу. Оскільки засоби масової інформації є нині одним із основних джерел інформації щодо екології для більшості громадян, від журналіста залежить, чи дізнаються люди про існуючу проблему, як вони до неї поставляться, викличе ця проблема паніку у суспільстві або, навпаки, рішучі дії щодо захисту своїх прав на сприятливе навколишнє середовище. Можна стверджувати, що екологічна журналістика – один з інструментів у вирішенні екологічних проблем. І це накладає певну відповідальність на журналіста, що висвітлює теми екології. Особливо важливо, щоб журналіст сам з'ясував суть проблеми, про яку він розповідає. Неточність у ставленні до фактів, зайве прагнення до сенсаційності в подачі матеріалу можуть не тільки дезорієнтувати читача, але й дати привід чиновникам, відповідальним за вирішення екологічних проблем, зайвий раз підкреслити безграмотність журналістів та ігнорувати думку громадян у прийнятті екологічно значимих рішень.

Протягом останніх десятиріч екологічні проблеми виходять на перше місце в усьому світі. Вони є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) внаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед упливають засоби масової інформації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Одна з найважливіших проблем сьогодення в Україні та світі – це забруднення навколишнього середовища побутовими відходами та шкідливими викидами, тож журналісти не могли оминати цю тематику в ЗМІ. Екологічна інформація є важливою складовою засобів масової інформації, оскільки вона є водночас і необхідним джерелом знань, і важливим надбанням, і передумовою та запорукою ефективності екології.

З тих пір, як почався бурхливий науково-технічний розвиток у світі, з'явилося високоіндустріальне суспільство, людина стала активно втручатися в природу. Зараз екологія нашої планети знаходиться в стані гострої кризи.

Швидкий розвиток науки і техніки, з одного боку, дозволив задовольнити всі потреби людського суспільства, але з іншого – погіршив умови його існування. Що стосується України, то екологічні проблеми стоять тут надзвичайно гостро. Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед, впливають засоби масової комунікації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

Дослідження особливостей висвітлення екологічної проблематики у ЗМІ, визначення головних чинників, які впливають на зміст і якість екопублікацій, сприятиме втіленню в життя інформаційної політики України.

Від представників ЗМІ, які висвітлюють екологічну тематику, вимагається концентрація уваги, зусиль, застосування нових методів і знань. А, отже, аналіз і систематизація накопиченого досвіду української екожурналістики, визначення тенденцій у висвітленні проблем довкілля, безперечно, є необхідним для подальшого вдосконалення діяльності мас-медіа.

Ступінь наукового вивчення. Проблеми екології вивчалися багатьма вченими. Цілеспрямований та комплексний розгляд практичного висвітлення екологічної тематики в сучасних українських друкованих ЗМІ, історію та особливості розвитку екологічної преси України досліджували журналістикознавець О. Беляков у дисертації «Комунікація як інструмент екологічної політики (на прикладі порівняльного досвіду України та Німеччини)», монографії «Масова комунікація та екологічна політика» та Д. Олтаржевський у дисертації «Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми)». Екологічна публіцистика: світоглядний аспект (на прикладі зарубіжних та українських видань 1992 – 2008 рр.) описана у дисертаційній праці Г. М. Гопко. Про сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні писали: Т. Гузенко, В. Цвік, Г. Білявський, В. Конашук, О. Левін, Л. Будзан, З. Козак та ін. Висвітленню екологічних аспектів в Україні присвячені праці Н. Андресвої, В. Горлачука, В. Колеснікова, О. Лазора, Л. Мельника, Е. Роздобудько. Проблему дотримання екологічних стандартів досліджували у своїх працях Ю. Ковалевська, П. Гаман, О. Лазор, В. Мариненко, К. Машенков та ін.

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою якісного висвітлення екологічної тематики у сучасному медіапросторі України, зокрема, регіональному, оскільки в останні десятиліття простежується зростання соціально-комунікативного попиту на екологічну інформацію. Від стану екології, збереження й примноження природних багатств безпосередньо залежить майбутнє розвитку нашого регіону, який має оптимальні водно-лісові ресурси та перспективні природно-рекреаційні можливості. Завданням екожурналістики є доносити до громадськості ідеї бережливого ставлення до навколишнього середовища, вчасно повідомляти про проблеми щодо збереження природи, попереджати про існуючі екологічні загрози і працювати

на їх випередження. Важливо дослідити діяльність закарпатської екожурналістики, проаналізувати публікації з проблематики довкілля у сучасній пресі, визначити загальні тенденції, позитивні та негативні моменти цього журналістського напрямку. Саме тому дослідження екологічних проблем у медіапросторі Закарпаття є вкрай актуальним.

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що в ній комплексно досліджено екологічні проблеми в медіапросторі Закарпаття. Зокрема, проаналізовано газети «Карпатський об'єктив», «РІО» та електронні видання «Varosh», «Zaholovok» за період з 2016-2019 рр. Ми дослідили проблематику, тематику та жанрове розмаїття екопублікацій, що дало можливість з'ясувати сучасні тенденції розвитку періодики цього сегмента в нашому регіоні.

Мета наукової роботи — дослідити тематику, проблематику та жанрове різноманіття екологічних публікацій на сторінках сучасних друкованих та електронних видань Закарпаття.

Для реалізації поставленої мети визначено такі основні завдань:

- 1) обґрунтувати теоретичні засади дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ;
- 2) описати сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні;
- 3) з'ясувати специфіку висвітлення екологічної тематики та проблематики у друкованій пресі Закарпаття;
- 4) виявити особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів у закарпатських інтернет-виданнях;
- 5) дослідити різновиди жанрових форм висвітлення екологічних питань у сучасних закарпатських ЗМІ;
- 6) простежити частотність уживання екоматеріалів у досліджуваних виданнях;
- 7) визначити шляхи підвищення якості та ефективності публікацій на екотематику.

Об'єктом наукового дослідження є сучасні друковані газети Закарпаття «Карпатський об'єктив», «РІО», а також електронні видання «Varosh», «Zaholovok».

Предмет дослідження — тематика, проблематика, жанрове різноманіття, специфіка висвітлення екологічних питань у досліджуваних виданнях.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи. Описовий метод полягає в теоретичному окресленні досліджуваних понять. Доречним вважаємо застосування емпіричного, аналітичного методів, методу порівняння та спостереження, що допомогли проаналізувати окремі складові нашого дослідження. Метод узагальнення використано нами на завершальному етапі для окреслення виявлених особливостей екопублікацій в аналізованих виданнях, формулювання самостійних висновків. Частково застосовувався нами і метод

порівняльно-історичного аналізу.

Джерельна база роботи. Матеріалом дослідження стали 354 публікацій на екологічну тематику, які дібрані методом суцільної вибірки з газет «Карпатський об'єктив», «РІО» та електронних видань «Varosh», «Zaholovok» (за 2016—2019 р.).

Теоретичне значення роботи. Результати та матеріали нашого дослідження допоможуть поглибити розуміння такого явища як екологічна журналістика, можуть бути використані у розробленні однойменного навчального курсу. Також вони слугуватимуть для кращого розуміння сучасних екологічних проблем та їх правдивого висвітлення у ЗМІ.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати магістерської роботи можуть бути використані у журналістикознавчих і науково-аналітичних дослідженнях, працях та статтях, для методичного забезпечення журналістських майстерень, для навчальних спецкурсів з екології, екожурналістики та організації екологічної діяльності. Такі спецкурси сприятимуть формуванню в майбутніх журналістів навичок та вмінь у підготовці публікацій на екологічну тематику. Окрім того, отримані результати можуть бути застосовані в роботі конкретних мас-медіа для визначення ефективності подання матеріалів з екотематики, коригування та вдосконалення практичної діяльності журналістів, підвищення їхньої професійної майстерності.

Структура магістерської роботи. Наукове дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 109 сторінок із них основного тексту 99 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі деталізовано теоретичні основи дослідження, проаналізовано праці науковців з обраної проблематики, обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, методи й прийоми, об'єкт та предмет дослідження, джерельну базу, окреслено наукову новизну, подано відомості про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі – «Екологічна проблематика в структурі інформаційного простору України» - розкрито ступінь наукової розробленості теми, охарактеризовано джерельну базу та розглянуто видання, що висвітлюють теми екології в Україні.

У підрозділі 1.1. – «Теоретичні засади дослідження екологічних проблем у вітчизняних ЗМІ» - розглянуто розвиток екологічної думки, зроблено історичний екскурс у процес входження екологічної проблематики в суспільну свідомість, досліджено витоки, історію екологічної журналістики у

світі, а також специфіку її розвитку в нашій державі. Показано, що брак методологічного та практичного досвіду, соціально-комунікативні проблеми, успадковані від тоталітарного суспільства, аварія на ЧАЕС стали важливими історичними чинниками, що мали вплив на розвиток висвітлення екотематики.

Докладно розглянуто стан наукового опрацювання досліджуваної проблеми. Екологічна журналістика є відгалуженням журналістики як фаху, теоретичний фундамент якої створювали відомі вітчизняні науковці (Д. Прилюк, А. Москаленко). Сучасні українські журналістикознавці (В. Різун, В. Іванов) успішно продовжують розвивати напрямок масовоінформаційної діяльності.

Відомий український еколог і громадський діяч В. Борейко створив низку наукових праць, котрі, хоч і не мають прямого стосунку до екологічної журналістики, але є систематизованим масивом знань, дотичних до питань висвітлення проблематики довкілля у ЗМІ. Це, зокрема, дослідження в галузі природоохоронної історії, діяльності громадських екологічних організацій щодо методів поширення екологічної інформації, взаємодії «зелених» і ЗМІ тощо.

У підрозділі 1.2. – «Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні» - стисло проаналізовано загальний стан вітчизняного медіа-простору й охарактеризовано ситуацію, в якій відбувається висвітлення екологічної тематики в сучасній українській пресі. Складні об'єктивні умови, а також специфічна економічна, політична атмосфера, в якій розвиваються вітчизняні ЗМК, значною мірою впливають на способи висвітлення екологічної тематики. Зроблено висновок, що однією з ознак розвитку сучасної української преси є збільшення кількості видань, пошук ними нових, незайнятих ніш інформаційного простору, проте ці позитивні зрушення ще не переросли в тенденцію до розширення соціально значущої тематики, до якої належить екологіка. Наголошується, що екологічна проблематика – це особливий різновид інформації, який має свою специфіку подання.

В другому розділі – «Екологічні проблеми в друкованій пресі Закарпаття (на прикладі газет «Карпатський Об'єктив», «РІО»). – розглянуто особливості висвітлення екологічної тематики в пресі Закарпаття, зокрема проаналізовано газети «Карпатський Об'єктив» та «РІО».

У підрозділі 2.1 – «Специфіка висвітлення екологічної тематики на сторінках газети «Карпатський Об'єктив». – з'ясували специфіку висвітлення екологічної тематики на сторінках видання «Карпатський Об'єктив». Ми виявили 54 публікації на екологічну тематику у досліджуваній газеті. Зауважили, що за досліджуваний період у виданні «Карпатський Об'єктив» частотність екопублікацій була різною. Зокрема, найбільше їх вийшло у 2018 році (18 статей), трохи менше — (16) матеріали надруковано у 2016 році. Натомість у 2017 р. вийшло (13) публікацій на екологічну тематику, а у

2019 рр. вийшло тільки (7) екоматеріалів.

У процесі аналізу виділили дев'ять тем, які найчастіше висвітлюють журналісти у своїх матеріалах. Найчастіше порушуються теми стихійних лих (19) та вирубки лісів (16), також досатньо матеріалів на тему забруднення навколишнього середовища (9). На інші виокремлені нами теми: озеленення міст та сіл (3), будівництва електростанцій (1), хвороби лісів (1), екологічної культури (2) та екопроектів (1) ми виявили тільки по декілька статей.

Можемо констатувати, що у досліджуваній газеті журналісти при розкритті тої чи іншої екологічної теми вдаються до різних жанрів (замітка, кореспонденція, стаття, огляд, інтерв'ю). Але не всі вони мають однакову частотність щодо вживання у цьому виданні. Зокрема найчастіше використовується жанр замітки. Кореспонденція, стаття та огляд – це також одні з найбільш вживаних жанрів у виданні «Карпатський Об'єктив». З одного боку це добре, адже в них глибоко аналізуються проблеми екології та розглядаються шляхи їх вирішення, але, безперечно, потрібно звертати увагу на ці жанри журналістики ще більше.

У підрозділі 2.2 – «Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів газети «РІО» - з'ясували специфіку висвітлення екологічної тематики на сторінках газети «РІО».

Ми виявили 111 публікації на екологічну тематику у досліджуваній газеті. Найбільше публікацій ми зафіксували у 2018 році – 34, потім у 2017 – 30, 2016 – 24, а найменше статей вийшло у 2019 році (23). Тобто ми бачимо, що публікацій на екологічну тематику порівняно з попередніми роками стає все менше. Найбільше статей написано на тему забруднення навколишнього середовища (33) та вирубки лісів (30). Також достатньо статей на тему стихійних лих (21) та озеленення міст та сіл (13). Трішки менше на тему екологічної культури (8). Що стосується екологічних проектів (2), будівництва електростанцій (3) та хвороби лісів (1) ми виявили лише по декілька публікацій.

На основі досліджень жанрових форм наведених публікацій ми бачимо явну перевагу одних жанрів над іншими. Замітка, кореспонденція, стаття та огляд – це найбільш вживані жанри у проаналізованих виданнях. З одного боку, це добре, адже в них глибоко аналізуються проблеми екології та розглядаються шляхи їх вирішення. Та з іншого боку, потрібно також використовувати й інші жанри журналістики, такі як памфлет, фейлетон, есе, нарис, яких ми зовсім не виявили у даних газетах. Ці жанри мають свою специфіку, яка заслуговує на увагу журналістів та читачів. Деколи сатирично-гумористичний погляд на серйозну проблему може дати більш позитивний результат у вирішенні питання, ніж серйозна публікація.

Інтерв'ю та фоторепортаж, теж не часто вживані у досліджених виданнях, але вони мали б використовуватися більше, бо це є дієві жанри передачі інформації.

У третьому розділі – «Екологічна тематика в закарпатських інтернет-виданнях (на прикладі онлайн-журналі «Varosh» та онлайн-видання «Zaholovok» – проаналізовано тематичне та жанрове розмаїття матеріалів на екологічну тематику в закарпатських інтернет-виданнях.

У підрозділі 3.1. – «Специфіка висвітлення екологічної тематики в онлайн-журналі «Varosh» – описано властивості видань «Единственная», «Полина», орієнтованих на широку жіночу аудиторію.

Проаналізувавши онлайн-журнал «Varosh» за досліджуваній період ми виявили тільки 13 публікацій на екологічну тематику, які розміщені у рубриці новини. Ми відзначили, що видання не має окремої рубрики, присвяченої висвітленню екологічних проблем краю та України загалом. Виділили три основні тематичні групи: захист унікальних та Червонокнижних рослин (6 матеріалів); еко-проекти (6 матеріалів); природничо-поетичний допис (1 матеріал). Журналісти висвітлювали також теми — вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. На жаль, ми не зафіксували публікацій, присвячених глобальним світовим екологічним проблемам (парниковий ефект, забруднення атмосфери, забруднення морів і океанів, запусинювання та ін.).

Окремо звернули увагу на жанрову приналежність екопублікацій. Ми відзначили, що в аналізованому інтернет-виданні переважають невеликі інформаційні матеріали — замітки. Також автори публікацій вдаються до таких жанрів як огляд та фоторепортаж. Натомість стаття зустрічається дуже рідко, тому відчуваємо нестачу глибшого викладу та аналізу важливої для суспільства інформації на екологічну тематику. Щодо решти журналістських жанрів, яких є в достатній кількості, то автори видання «Varosh» при висвітленні проблем захисту навколишнього середовища їх не використовують взагалі.

У підрозділі 3.2. – «Особливості екологічної спрямованості журналістських матеріалів онлайн-видання «Zaholovok» – акцентується увага на тематиці і проблематиці видань досліджуваного сегмента.

В онлайн-виданні «Zaholovok» за досліджуваній період виявили досить велику кількість публікацій на екологічну тематику (176 фіксацій). Ми відзначили, що автори публікацій намагаються порушувати різні екологічні проблеми, при цьому тематична палітра їх матеріалів досить різноманітна. Ми виокремили десять найважливіших екологічних тем. При цьому зауважили, що найчастотнішими є публікації щодо висвітлення тем стихійних лих (41 фіксація) та забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Хоча популярними є і теми незаконної вирубки лісів (21 фіксація), відновлення лісу (16 фіксацій), захисту диких тварин і рослин (16 фіксацій), екологічної культури (15 фіксацій). Меншою частотністю вирізняються теми створення екологічних проектів (11), екологічної безпеки (9), озеленення міст і сіл (8), будівництво електростанцій (7).

Викликає схвалення те, що автори намагаються поєднати споріднені теми. Спостерігаємо поєднання таких тем як вирубка лісів і відновлення лісу, екопроекти і екокультура, екологічна безпека і захист природи та інші. Позитивним є й те, що автори не тільки окреслюють і пояснюють певну проблему, а й пропонують шляхи її вирішення, часто для цього наводять юридичне та законодавче підґрунтя.

Щодо жанрової специфіки аналізованих матеріалів, то спостерігаємо переважання заміток (162 фіксації). Натомість екопублікацій інших жанрів вживається значно менше: кореспонденція (4 фіксації), інтерв'ю (2 фіксації), стаття (2 фіксації), фоторепортаж (2 фіксації), відеорепортаж (2 фіксації), прес-реліз (1 фіксація), огляд (1 фіксація).

ВИСНОВКИ

1. Одна з найважливіших проблем сьогодення — забруднення довкілля. Наслідки впливу людини на навколишнє середовище сумні й тривожні: порушуються природні угруповання й ландшафти, забруднюється атмосфера, морські акваторії і прісні водойми, руйнується ґрунтовий покрив, зменшуються лісові ресурси та чисельність видів рослин і тварин.

2. Останнім часом екологічні проблеми є особливо актуальними і для українського суспільства, яке зазнало значних негативних впливів (екологічних, соціальних, економічних) унаслідок техногенної катастрофи, яка сталася на Чорнобильській АЕС.

Цілком очевидно, що на переосмислення людиною ставлення до довкілля, насамперед, впливають засоби масової комунікації, які можуть ефективно формувати екологічне мислення масової аудиторії.

3. Теоретичним вивченням актуальних екологічних питань в Україні ґрунтовно займаються відомі вітчизняні науковці — О. Беляков, Д. Олтаржевський, Г. Гопко, Д. Прилюк, А. Москаленко. Про сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні писали: Т. Гузенко, В. Цвік, Г. Білявський, В. Конашук, О. Левін, Л. Будзан, З. Козак та ін. Висвітленню екологічних аспектів присвячені праці Н. Андревої, В. Горлачука, В. Колеснікова, О. Лазора, Л. Мельника, Е. Роздобудько. З огляду на це без перебільшення можна стверджувати, що в останні десятиліття суттєвого розвитку набув такий напрямок, як екологічна журналістика.

Екологічна журналістика — широке висвітлення екологічних питань як глобального, так і локального значення; предметом такої журналістики можуть бути не тільки проблеми, але й позитивні заходи, що спрямовані на охорону навколишнього природного середовища.

4. Екологічна преса як особливий різновид друкованих та онлайн мас-медіа має власні специфічні комунікативні можливості у представленні проблематики довкілля. Кількість і склад спеціалізованої екологічної преси є

нестабільним і постійно змінюється. На це здебільшого впливають політичні, фінансово-економічні та інші чинники загальнодержавного масштабу, через що більшість видань виходить нерегулярно.

5. Розглянувши виникнення ековидань державних і громадських організацій України, можемо стверджувати, що найбільша їх кількість з'явилася в 1990 році, що викликано демократичними змінами в суспільстві, та у 1994 – 1995 роках, до чого призвела насамперед фінансова підтримка міжнародних організацій. Проте половина з цих видань проіснували не більш ніж півтора року.

6. Що стосується Закарпатті, то тут у 2001 році був започаткований науково-популярний екологічний журнал «Екосфера», який видавався щоквартально. У 2005 році почав виходити тижневик «Ужгород – місто сад?», на сторінках якого розглядалися актуальні питання екології міста Ужгорода. Екологічні проблеми краю висвітлювалися й на регіональному телебаченні ЗОДТРК, де у 2001—2005 роках виходила в ефір щотижнева екологічна телепередача «Екограма». А впродовж 2008-2009 років «Екосфера» – регіональне молодіжне екологічне об'єднання, створене у 1999 році, працювало над створенням циклу телепередач на природоохоронну тематику різного формату разом з журналістами регіонального каналу «Тиса-1».

7. На жаль, в Україні відсутня загальнонаціональна екологічна газета з періодичністю більш ніж раз на тиждень, котра могла б оперативного висвітлювати поточні події, інформувати про екологічні лиха тощо. Ці функції могла б узяти на себе й потужна екологічна інформаційна агенція.

8. Серед основних проблем розвитку сучасної екологічної журналістики виділили: «журналістика невизначеності» (труднощі в оцінці екоризику); науково-технічний характер інформації; тенденція щодо секретності інформації; висока емоційність екологічної тематики; невчасне отримання інформації від офіційних установ та екологічного руху; низький рівень захищеності журналістів (особливо тих, хто займається питаннями екологічної та ядерної безпеки); залежність від рекламодавців, власників ЗМІ; політична цензура та ін.

9. «Карпатський об'єктив» – це інформаційно-аналітичне видання, яке було засноване у березні 2013 року. За останніми даними, «Карпатський об'єктив» входить до трійки найбільш тиражних газет області. У процесі нашої роботи ми проаналізували 184 випуски часопису за період 2016-2019 рр. Загалом виявили 54 публікації на екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. Найбільше статей щодо охорони природи та бережливого природокористування з'являлося в нашому краї в періоди стихійних лих, таких як: паводки, підтоплення, зсуви ґрунту та ін.

У досліджуваному виданні ми виділили 9 найактуальніших екотем: незаконна вирубка лісів (бракон'єрство) (16 публікацій); хвороби та шкідники лісів (1 публікація); озеленення міст і сіл (3 публікації); стихійні лиха (град,

буревій, повені, пожежі, паводки) (19 публікацій); забруднення навколишнього середовища (9 публікацій); будівництво електростанцій (1 публікація); створення екологічних проектів (1 публікація); екологічна культура населення (2 публікації); усунення наслідків аварії на ЧАЕС (2 публікації).

Відзначили, що найбільше публікацій вийшло у 2016 році, особливо їх багато на тему вирубки лісів та стихійних лих. Ці теми пов'язані між собою, адже саме через масову вирубку відбуваються паводки та зсув ґрунту. Негативною тенденцією є те, що з кожним роком кількість матеріалів на екоматерию поступово зменшується. Так у 2019 рр. вийшло тільки 12 екоматеріалів.

Жанрова специфіка публікацій дає можливість зробити висновок, що найчастіше журналісти вдаються до заміток (34). Менш популярними є статті (10), огляди (6), інтерв'ю (3), кореспонденції (3). Такі жанри, як памфлет, фейлетон, есе, нарис ми зовсім не виявили у досліджуваному виданні.

10. Газета «РІО» виходить в Ужгороді з початку 1996 року та є рекламно-інформаційним, громадсько-політичним виданням. Нами було проаналізовано 184 випуски цього видання за період 2016-2019 рр. Загалом виявили 111 публікацій на екологічну тематику різних за жанрами та проблематикою. Виділили 8 найактуальніших тем, які порушують журналісти у виданні: незаконна вирубка лісів (бракон'єрство) (30 публікацій); хвороби та шкідники лісів (1 публікація); озеленення міст і сіл (8 публікацій); стихійні лиха (21 публікація); забруднення навколишнього середовища (23 публікації); будівництво електростанцій (3 публікації), створення екологічних проектів (2 публікації), екологічна культура населення (8 публікацій). Як бачимо, найбільше матеріалів написано на теми забруднення навколишнього середовища, вирубки лісів, стихійні лиха.

Щодо частотності, то найбільше публікацій ми зафіксували у 2018 році (34), трохи менше у 2017 (30) та 2016 (24), але найменше статей вийшло цього року (23).

Аналізуючи жанрову приналежність екоматеріалів, відзначили, що найпоширенішою є замітка (81). Рідше автори пишуть у жанрах статті (14) та огляду (10). Менш популярними є кореспонденція (6), інтерв'ю (2), фоторепортаж (1).

11. За досліджуваний період (2016-2019 рр) частотність екопублікацій у газеті «РІО» (111) була значно більшою ніж у часописі «Карпатський об'єктив» (54). Хоча в обох досліджуваних виданнях переважають теми вирубки лісів, забруднення навколишнього середовища та стихійних лих.

Що стосується жанрового різноманіття, то у обох видання найпоширенішою є замітка. Негативною тенденцією є і поступове зменшення екоматеріалів у друкованій пресі Закарпаття.

12. Інтернет-журнал «Varosh» – онлайн-путівник Закарпаттям та його

містами; журнал про культуру, моду, людей, виходить із 2013 року. Видання має 8 різних рубрик: афіша, люди, місця, ідеї, life, local, новини та спецпроекти. Зауважимо, що окремої рубрики, присвяченої питанням екології немає. З огляду на незначну кількість екологічних матеріалів збільшили хронологічні межі з 2013-2019 рр. На жаль, мусимо констатувати, що виявили тільки 13 публікацій на екологічну тематику. Серед яких виділили 3 тематичні групи: захист унікальних та Червонокнижних рослин (6 публікацій); екопроекти (6 публікацій); природничо-поетичний допис (1 публікація). Переважаючими темами журналістських матеріалів є анонсування чи висвітлення екологічних проектів, спрямованих на захист довкілля, а також матеріали, присвячені унікальним Червонокнижним рослинам нашого краю. Викликає схвалення те, що журналісти висвітлювали також такі теми, як вирубка лісів, проблема утилізації сміття та екологічний транспорт. Наголосили, що усі екопублікації стосуються переважно Закарпаття. Відзначили, що більшість статей на сайті публікується без авторства.

На жаль, ми не зафіксували у виданні публікацій, присвячених глобальним екологічним проблемам світу (парниковий ефект, забруднення атмосфери, забруднення морів і океанів, запустинювання та ін.).

Щодо жанрової специфіки онлайн-журналу, то переважають невеликі інформаційні матеріали — замітки (8). Значно менше зустрічаємо оглядів (2) та фоторепортажів (2). Натомість до такого жанру як стаття автори вдаються дуже рідко (1).

13. Онлайн-видання «Zaholovok» має такі постійних рубрики: політика, життя по-закарпатськи, культура, світська хроніка, ранкова кава, інфографіка, блоги, вибори, новини, публікації, фоторепортаж, анонси, мультимедіа.

За досліджуваний період (2018-2019 рр.) виявили досить велику кількість публікацій на екологічну тематику — 176, які об'єднали у десять тематичних груп. Зауважили, що найчастотнішими є публікації щодо висвітлення тем стихійних лих (41 фіксація) та забруднення навколишнього середовища (34 фіксації). Хоча популярними є і теми незаконної вирубки лісів (21 фіксація), відновлення лісу (16 фіксацій), захисту диких тварин і рослин (16 фіксацій), екологічної культури (15 фіксацій). Меншою частотністю вирізняються теми створення екологічних проектів (11), екологічної безпеки (9), озеленення міст і сіл (8), будівництво електростанцій (7).

Викликає схвалення те, що автори намагаються поєднати споріднені теми. Спостерігаємо поєднання таких тем як вирубка лісів і відновлення лісу, екопроекти і екокультура, екологічна безпека і захист природи та інші. Позитивним є й те, що у виданні не тільки окреслюють і пояснюють певну проблему, а й пропонують шляхи її вирішення, часто для цього наводять юридичне та законодавче підґрунтя.

Щодо жанрової специфіки аналізованих матеріалів, то спостерігаємо

переважання заміток (162 фіксації). Натомість екопублікацій інших жанрів вживається значно менше: кореспонденція — 4 фіксації, інтерв'ю — 2 фіксації, стаття — 2 фіксації, фоторепортаж — 2 фіксації, відеорепортаж — 2 фіксації, прес-реліз — 1 фіксація, огляд — 1 фіксація.

14. Дослідивши екологічні проблеми у закарпатських друкованих виданнях («Карпатський Об'єктив», «РІО») та онлайн-ресурсах («Varosh», «Zaholovok») резюмували, що екологічні проблеми краю досить часто та докладно висвітлюються у закарпатських ЗМІ. Тематика публікацій охоплює найбільш болючі та нагальні питання екології краю, а саме: вирубка лісів (бракон'єрство) (22.48%); стихійні лиха (град, буревій, повені, паводки) (26.38%); забруднення навколишнього середовища (проблеми сміттєзвалищ, каналізацій, очисних споруд, проблема з питною водою) (24.76%); озеленення міст та сіл (13.68%); екологічна культура населення (8.47%); створення екологічних проектів (4.23%); будівництво електростанцій на річках; хвороба лісів; погіршення стану ґрунтів; відновлення лісу; захист диких тварин і рослин; екологічна безпека.

Поряд з місцевими екологічними проблемами автори публікацій висвітлюють і питання наслідків аварії на ЧАЕС, оскільки ця жахлива трагічна подія торкнулася всіх громадян країни, забравши чимало життів, і продовжує негативно впливати на довкілля та здоров'я населення країни. Журналісти досліджуваних видань звертають увагу на те, що питання екології — це не проблема лише одного регіону, а й держави в цілому. Важливим моментом є також міжнародна співпраця сусідніх держав та спільних підприємств щодо збереження чистоти довкілля.

15. Найголовнішою екологічною проблемою на Закарпатті впродовж багатьох років залишається незаконна вирубка лісів, що, в свою чергу, впливає на погіршення екосистеми краю та приводить до частих повеней, зсуву ґрунтів і підтоплення житлових будинків та сільськогосподарських угідь.

16. Головним засобом підвищення ефективності висвітлення екологічної проблематики у вітчизняних мас-медіа є вдосконалення професійної підготовки екожурналістів. У свідомості екожурналіста треба створювати базову світоглядну систему загальних уявлень про місце та роль людини у природі, сутність процесів і явищ, які відбуваються в довкіллі. Це дасть змогу сформувати глобальне бачення проблем взаємин між людиною й природою, особливу систему світосприйняття. Цей науково-теоретичний фундамент доцільно зводити з використанням здобутків міждисциплінарних знань (екологія, філософія, соціологія, історія тощо). Не менш важливу роль відіграє професійна етика екожурналіста, культура подання матеріалів.

АНОТАЦІЯ

Дочинець Х. М. Екологічні проблеми в медіапросторі Закарпаття (на

прикладі газет «Карпатський об'єктив», «РІО» та електронних видань «VAROSH», «ZAHOLOVOK»). – Рукопис.

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістр зі спеціальності 061 – «Журналістика». – Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». – Ужгород, 2018.

Магістерська робота містить спробу аналізу публікацій на екологічну тематику в медіапросторі Закарпаття. Розглянуто друковані та онлайн-видання. До уваги, зокрема, взято проблемно-тематичний та жанровий аспекти досліджуваних видань, що висвітлюють екологічні проблеми України та Закарпаття.

Ключові слова: ЗМІ, друковані та онлайн-видання, екологічні проблеми, жанрове розмаїття, екожурналістика, навколишнє середовище.

SUMMARY

Khrystyna Dochynets. The Ecological Problems In Media Space of Transcarpathia on Examples of the Newspapers («Karpatskyi Obyektyv», «RIO») and the Online Editions («Varosh», «Zaholovok»). - The manuscript.

Scientific work for obtaining a Master's degree in specialty 061 - "Journalism". - Uzhgorod National University, Department of Journalism. - Uzhgorod, 2019.

The Master's degree work contains attempt of the analysis of the publications on the ecological themes in both printed and online editions in the media space of Transcarpathia. The problematic thematic and genre aspect of the investigated edition elucidating the ecological problems in Ukraine and Transcarpathia, in particular, are examined.

Key words: mass media, printed and online editions, ecological problems, genre diversity, ecojournalism, environment.